

Veg. els altres números d'aquesta revisteta, densa d'iconografia i esperit popular, i no mancada de valor per a l'estudiós; especialment el de 1958 (n.º 47, any 44, 32 pp.; F. Montblanch, p. 6; ETAulet, pàgina 10). És sabut que ja apareix el mot *falla* per a una foguera cremada a Val. el 1538, i que sembla haver-n'hi notícies del S. xv i fi del xiv. —⁴ Veg. Colin, *Hesperis* vi, 76, que erra l'etimologia per poca coneixença dels antecedents romànics. —⁵ Per a *falla* II 'falta', veg. FALLIR. El *falla* 2 d'AlcM no existeix: evident error de lectura per *fulla* (altrament provinent d'una fabricació sense valor filològic, cap text literari, el «monstre» o remugall dantesca de Febrer). —⁶ «El carboner va així de pila en pila: inspeccionant els foradics que fumegen a pleret, a redós del llevant; alguns els tapa amb un trosset de rusca, altres els obstrueix apretant el *fa-gell* amb els esclops», P. Bertrana, *Proses Bàrbares*, p. 122. El *CostManc.* (I, 132) dóna *flagell* com a «nom empordanès de la terra que es treu de la pila de carbó en rescaldar-la»: però desconfiem d'aquesta forma amb *fl.*, potser deguda a un saberut oficinista o «corrector de català» (l'audacia doctorum ha estat infinita).

Falla II, 'mancaça', *fallaç*, *fallàcia*, *fallacions*, *fallada*, *falladura*, V. *fallir* *Fallanca*, V. DCEC (FAYANCA) *Fallandori*, V. *falòrnia* *Fallar*, V. *fallir*; 'caçar moixons', V. *jalla* *Fallat*, V. *fallir*

FALLEBA, 'barreta de ferro giratòria que serveix, a manera de forrellat, per tancar una obertura', probablement de l'ar. vg. *ballāba* id. □ 1.ª doc.: 1803. Belv.

El mot aràbic només està documentat al Marroc, per Lerchundi (s. v. *taravilla*) (manca en Dozy, Beaus-sier, Tedjini, etc.). No té documentació antiga ni és prou clara la seva explicació semàntica dins l'arrel *b-l-b*, car *ballāba* en l'àrab comú i hispànic només és conegut en el sentit d'engany, fallàcia' («fallacia» en el gloss. de Leiden: àrab de Portugal, S. XI), i en el de «charmant, enchanteur», que sembla figurar en Al-makkari (marroquí princ. S. XVII, però ple de mots hispanoaràbics medievals), veg. Dozy, *Suppl.* I, 389*a*. Tanmateix és probable que en la nostra acc. es par-teixi de l'ar. cl. *bilb* 'grapa d'una fera', 'urpa d'un ocell de presa' (Freitag, etc.), *miḡlab* id. i 'ganxo' (Dozy); i el verb *ḡalab* és conegut vulgarment en les accs. 'disparar', 'esgrimir' i 'fermar, lligar': un aparell de tancar pot comparar-se amb un objecte per subjectar, abraçar, o una abraçadora.

En català el nostre mot no es registra fins a Belv., i en un doc. de 1816 (*DAG.*); en castellà des de 1680. Segons AlcM i BDC xx, 159, 163, *faḷēba* s'usa en diverses localitats meridionals del cat. occ., des de Tamarit de Ll. i Aitona cap al S., fins a Calaceit, Benassal, Lluçena i Castelló, després *faḷēva* amb *v* a Sueca, Cocentaina i Altea, *faḷēva* a Eivissa; amb una variant *faḷēga* a Albaida i Alacant, que en efecte em confirma EValor (c. 1950) per a la seva terra de Castalla; en el Camp de Tarragona també pronuncien

lleva amb *v* (BDC VI, 46). D'aquesta forma i de *barra-llava* sembla deduir-se que hi vagi haver un cast. ant. *halleba* del qual hauria estat manlevada aquella combinació catalana amb *barra*. De Mallorca no dóna notícies AlcM, però el DAmen. hi porta *fallapa*, on pot haver-hi contaminació de *felipa* 'barra de fusta forta', que potser no sempre es limità a la del ferrocarril.

La variant alacantina *fallaga* és evidentment inseparable del mot *faḷēga* 'excrement d'animal'. És possible que això sigui en el fons el mateix mot aràbic. No trobo tampoc *ballāba* en aquest sentit però d'una arrel que tingui els sentits d'enganyar, atraure enganyosament, grapa bestial, és concebible que es derivi una forma amb la idea de cosa menyspreable com la defecació d'un animal. AlcM solament registra *fallaga* per a l'excrement del conill, a Calp, però jo ho vaig anotar a diversos llocs del Migjorn, i amb extensió més ampla: a Llutxent aplicaven *faḷēga* a la de les raboses, i *afaḷegaḡr* al lloc on anaven a fer-la habitualment (1962); a Quatretonda, preguntant pel xerri de les ovelles, em contestaven *la faḷega que deixa l'animal, la kaḡarīta*; a Benimantell (1963) digueren que la *faḷēga* és el «sostre» que fa l'animal, la defecació d'un animal, especialment els que es cacen, els quals *afaḷēgen*, això és 'deixen fallaga'. Ara bé tractant-se d'un mot d'aquest significat s'explicaria que vagi sofrir en la -g- la influència del verb que AlcM registra com *enfelegar-se* 'engargussar-se' a Lluçena, derivat sens dubte de *fel*, i d'*enfallagar* 'enganyar' o 'enlluernar' (ross., i cat. ant.), que no sembla ser més que una variant d'*en-falagar*=*afalagar*.

L'etimologia aràbiga d'allò, i alhora la d'això, es reforça encara un poc més si tenim en compte que a Algèria el mot per a 'grapa', amb article *al-miḡlab*, té també el sentit de «les bêtes féroces, les félins» i *ḡilb* és «pincée prise avec tous les doigts réunis» (Beaus-sier); d'altra banda en les fonts clàssiques *ḡilb* s'aplica encara al 'diafragma' (en el Karmanī a. 1065 i en Ibn-Mukàrram, 1311), i alguns ho apliquen a alguna altra part veïna en el cos de l'animal, en especial el fetge (Firuzabadī, Lane, 782*a*. Cf. encara LLEVA).

És veritat que en el cas de *fallaga* 'excrement' no semblaria tampoc descaminat de pensar en l'arrel *b-l-q*, molt viva i productiva, puix que s'hi troba *ḡaliqa* 'pou acabat d'excavar', i 'clot d'aigua estancada' en El Šeibanī (Meca, a. 820) i el Firuzabadī (Lane), arrel que Dozy registra també en autors més vulgars (I, 399).

DERIV.: *Afallagar*; *afallegador*.

Fallenc, *fallença*, *fallent*, V. *fallir*

FAL-LERA, origen incert, però tenint en compte que a Mallorca és *falera* amb *l* senzilla, i que té gran extensió en els parlars locals l'aplicació a una malaltia de les bèsties, produïda entre altres coses per excés de menjar, és probable que estigui per *felera*, ll. **fellaria*, derivat de FEL, FELLIS, 'fel': des d'aquesta condició morbosa s'hauria passat a 'obsessió, idea fixa', evolució a la qual pogué contribuir la influència de mots com *falla*, *falòrnia*, i ll. *fallacia*, *fallere*, i la seva famí-